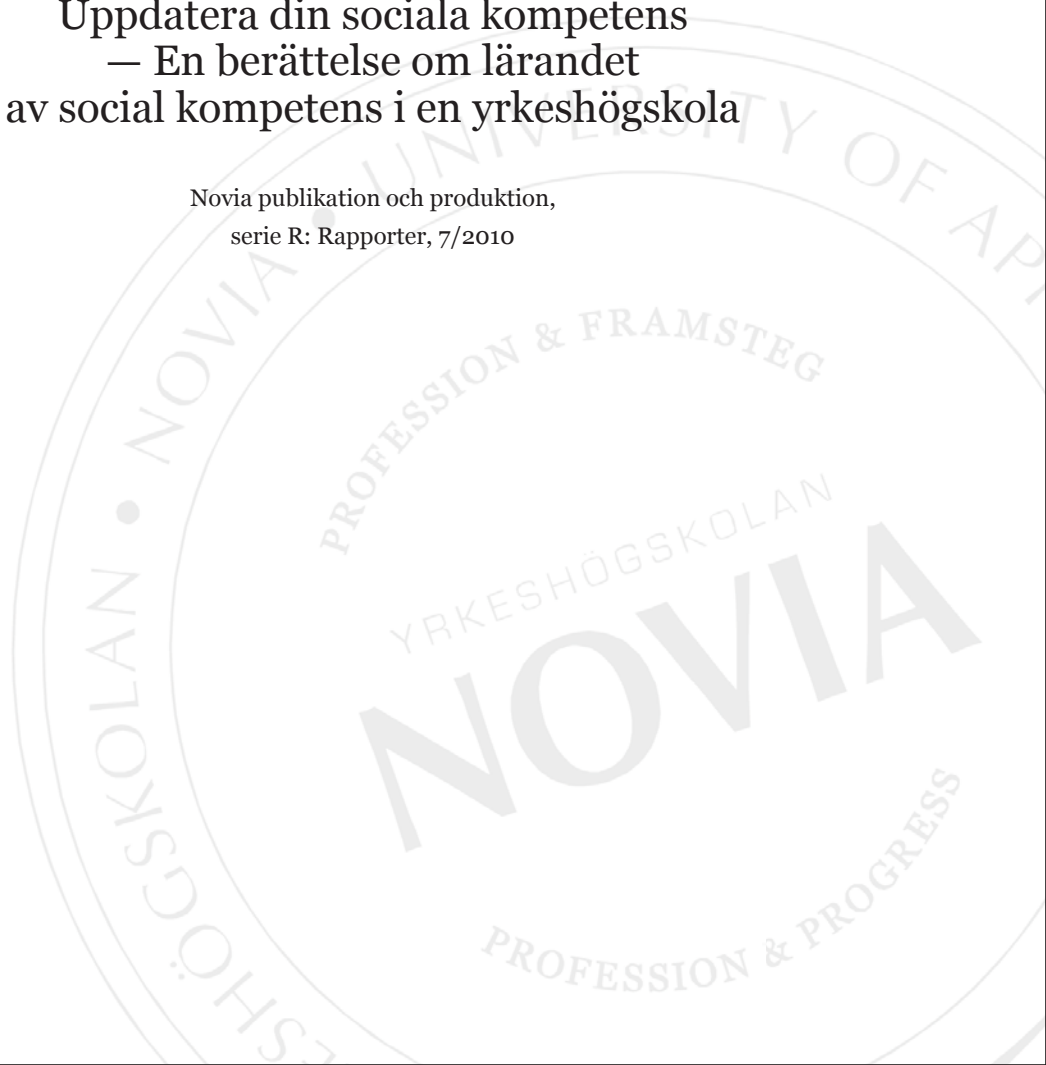

Uppdatera din sociala kompetens – En berättelse om lärandet av social kompetens i en yrkeshögskola

Nina Hillo och Helena Liewendahl

Uppdatera din sociala kompetens
— En berättelse om lärandet
av social kompetens i en yrkeshögskola

Novia publikation och produktion,
serie R: Rapporter, 7/2010

Utgivare: Yrkeshögskolan Novia, Fabriksgatan 1, Vasa, Finland

© 2010 Nina Hillo, Helena Liewendahl och Yrkeshögskolan Novia

Layout: Michael Diedrichs

Uppdatera din sociala kompetens. En berättelse om lärandet av social kompetens i en yrkeshögskola / Nina Hillo; Helena Liewendahl.

– Vasa : Yrkeshögskolan Novia, 2010.

Novia publikation och produktion, serie R: Rapporter, 7/2010

ISSN: 1799-4179

ISBN (digital): 978-952-5839-20-3

Uppdatera din sociala kompetens — En berättelse om lärandet av social kompetens i en yrkeshögskola

Nina Hillo och Helena Liewendahl

Denna rapport är skriven inom ramen för projektet Målsatt
som delfinansierades av Europeiska socialfonden
och Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland.

Hävkraft
frånEU
2007-2013

Innehållsförteckning

Abstrakt	5
1. Introduktion och problemdiskussion	7
1.1 Problemdiskussion	8
1.2 Syfte	11
1.2.1 Angreppssätt och metod	12
1.2.2 Analys	13
1.2.3 Analyskriterier	14
2. Vad är social kompetens?	15
2.1 Centrala begrepp för social kompetens	16
2.2 Vetenskapsområden som behandlat social kompetens	17
2.3 Definition på social kompetens och kriterier för bedömning av social kompetens i vår kurs	21
2.4 Kriterier för social kompetens	23
3. Kursberättelsen	25
3.1 Kursupplägg, metodval och rytmisering	26
4. Analys av kursens innehåll	29
4.1 Analys av de studerandes perception av innehållet	29
4.2 Analys av kursupplägg och metodval	32
4.3 Analys av koppling till projektarbete	34
4.4 Sammanfattning av analysen	35
4.5 En modell för lärandet av social kompetens	37
5. Konklusioner	41
5.1 Förslag till fortsatt forskning	42
Abstract in English	44
Källförteckning	46
Bilagor	48
Bilaga 1: Kursplan	49
Utförandeplan	50
Bilaga 2: Begreppskarta över lärandet av social kompetens	54

Abstrakt

I denna rapport redogör vi för hur vi planerade och genomförde en kurs i social kompetens för första årets informationsbehandlingsstuderande i Yrkeshögskolan Novias Raseborgsenhet år 2010. Genom denna rapport vill vi synliggöra behovet av lärandet av sociala kunskaper, färdigheter och attityder som en etablerad del av läroplanen, i syfte att studerande erhåller en god nivå av social kompetens under studietiden. Därutöver är syftet att förslå en riktgivande modell för hur lärandet av social kompetens kan genomföras.

Hur viktig denna färdighet är understryks av styrelseordföranden för Helsingfors universitet Antti Tanskanen, som säger att samhället har rätt att vänta sig att akademiskt utbildade personer har de bästa sociala färdigheterna.

Vi inleder diskussionen med att reflektera över vad social kompetens står för och härleder ur befintlig forskning och litteratur en gångbar bärande definition. I vår definition utgår vi ifrån pedagogiken, neurologin, den humanistiska psykologin och organisationslitteratur. Influerade av dessa delar vi upp social kompetens i två huvudområden; I) kommunikationskompetens där dialog och meningskapande kommunikation står i fokus, d.v.s. interpersonell kompetens, och II) intrapersonell kompetens som inbegriper förmågan till introspektion och medvetandegörandet av det egna jaget, i syfte att bygga en individuell modell som hjälper en att "fungera optimal i livet".

Metodmässigt utgår vi från ett konstruktivistiskt paradig då vi tillsammans med en utvald grupp studerande gått in i en gemensam inlärningsprocess. Vår metod är explorativ och kvalitativ. Vår empiriska process följer aktionsforskningsprinciper då vi också fastställt kompetensmål som skulle uppnås under själva kursen. Vår analys baserar sig på tre huvudkriterier I) innehållet i kursen som analyseras gällande kursens omfattning, II) upplägget och metodvalet som diskuteras gällande "rytmisering" och III) huruvida kursen kan integreras i projektarbete och konceptutveckling.

På basen av vår analys drar vi slutsatser om lärandet av social kompetens och föreslår en modell för lärandet. Vi konstaterar också att de flesta deltagarna under

RAPPORT

kursen gång på något plan fördjupat sin insikt i social kompetens.

På basen av våra erfarenheter argumenterar vi för att det behövs en explicit kurs i social kompetens för att studerande ska leva upp till de krav och de förväntningar de ställs inför från olika håll. Vi konstaterar att den tematik vi behandlar i kursen är så pass ny och annorlunda för de flesta studerande att bekantskapsfasen behöver både tid och utrymme för att mogna till kunskap. Därav behovet av en skild kurs (som ger studiepoäng). I modellen som vi presenterat visar vi på det som vi anser att bör ingå som centrala delar för lärandet av social kompetens och argumentationen framgår i diskussionen. Vi kunde också notera att de studerande som lyckades med sitt individuella modellbyggande också kunde applicera det de lärt sig till livet generellt, till exempel hur livet kommer att se ut efter avlagd examen.

1. Introduktion och problemdiskussion

I denna artikel redogör vi ur ett praktiskt perspektiv för hur vi planerade och genomförde en kurs i social kompetens för första årets informationsbehandlingsstudierande i Yrkeshögskolan Novias Raseborgsenhet. Utförandet av kursen skedde inom ramen för projektet Målsatt¹ som delfinansieras av den Europeiska Socialfonden via Nylands närings- och miljö och trafikcentral och av Raseborgs stad. Projektet administreras av Regionförvaltningsverkens svenskspråkiga serviceenhet för undervisningsväsendet och understöddes finansiellt också av Konstsamfundet.

Betydelsen av att individen är socialt kompetent i olika sammanhang är ett ofta förekommande ämne i den allmänna diskussionen i dag. Det är ett mer eller mindre etablerat faktum att social kompetens behövs i alla sammanhang där man möter andra människor, redan från tidig ålder.

Den nu gällande pedagogiska strategin i Yrkeshögskolan Novia förutsätter konstruktivistisk pedagogik där huvudteserna är erfarenhetsbaserat lärande och studentcentrerade metoder, vilka konkretiseras effektivt i projektbaserat lärande (B. E. Schauman, 28.4.2010, Novia workshop arrangerad av Målsatt). I och med att strategin till sin natur bygger på ett dialogiskt skapande av kunskap krävs ett förändrat förhållningssätt i relation till den tidigare modellen för undervisning både hos studerande och lärare.

Genom denna artikel vill vi synliggöra behovet av lärandet av sociala kunskaper, färdigheter och attityder som en etablerad del av läroplanen, i syfte att studerande erhåller en god nivå av social kompetens under studietiden. Att förkovra den sociala kompetensen var således ena huvudsyftet med kursen och det andra lika vägande skälet för att erbjuda denna lärandemöjlighet är det faktum att denna typs kurs utgör en gedigen, strukturerad och bärande del av handledningsprocessen, och därmed syftar till att öka studerandes möjligheter att bli utexaminerade till "rätt bransch" gärna inom utsatt tid. Ur detta utgångsläge utvecklade vi alltså en första version av kursen "Uppdatera din sociala kompetens", 3 studiepoäng, vilken här fungerar som

1 Se <http://malsatt.novia.fi>

grund för vår diskussion och analys.

Nu då en grupp studerande framgångsrikt genomgått kursen, och vi som dragare har erhållit erfarenheter av genomförandet av en dylik kurs, vill vi lyfta upp diskussionen om betydelsen och behovet av att satsa på lärandet av social kompetens som en del av läroplanen.

Om nyttan med kursen sade deltagarna bland annat:

”Det har inte bara varit bra för mig personligen, det har fört oss i projektgruppen närmare varandra... det är ju bra för nu vet vi lite bättre hur var och en i gruppen fungerar”

”Vill bara tacka än en gång för en jätte roligt och nyttig kurs.”

Här kan också nämnas att ett visst frånfall bland studerande uppstod. Detta kan bero på att ämnet i sig är nytt och kursen inte var så lätt som studeranden hade förväntat sig (läs ”lite arbete = gratis studiepoäng”). Den upplevdes både som jobbig och t.o.m svår eftersom många inledningsvis saknade erfarenhet av både självreflektion och/eller interaktionsövningar. Följande citat belyser studerandenas förväntningar och tankar i början av kursen.

”Det kommer nog att bli trevligt att lära sig om kommunikation, självförtroende, självkänsla och sånt och att lära sig mera om socialitet. Ser fram mot att lära sej det som man kommer att lära sig under denna kurs.”

”...inte förstod jag att vi skulle måsta jobba såhär mycket.”

”Jag var inte med första gången men min kompis var med. Hon tyckte det var jättekonstig och hon hoppade av kursen, så jag var lite misstänksam när jag kom ... Men det har varit jättebra och jag har lärt mig massor.”

1.1 PROBLEMDISKUSSION

Ur individens perspektiv är värdet av att inneha social kompetens utöver sakkompetens mångfald. I diskussionen om social kompetens uppstår inledningsvis två grundläggande frågor; vad är social kompetens och vad behövs denna kompetens till?

Att den som är socialt kompetent har lättare att få "de bästa jobben" är det få som mera betvivlar. Därutöver har undersökningar påvisat att den som är socialt kompetent har en tendens att vara nöjdare med sitt liv.

Social kompetens kan i stora drag beskrivas som en praktisk färdighet att förhålla sig till sig själv, sina medmänniskor och sin omgivning på ett optimalt sätt, samt att kunna reflektera över sina upplevelser och erfarenheter på ett medvetet och uppbyggande sätt. Den sociala kompetensen belyses väl genom antagandet att "en socialt kompetent individ är en sådan som kan droppas ned var som helst och alltid klarar sig" samt genom uttrycket "det är inte hur du har det, utan hur du tar det".

Förutom att den sociala kompetensen tillför individen livskvalitet påverkar den också interaktionskvaliteten i alla sammanhang där individen behöver samverka med andra, som t.ex. i studier då man gör grupparbeten eller arbetar i projekt. I arbets-sammanhang har man redan en tid poängterat betydelsen av både självutveckling och sociala förmågor, vilka utgör de centrala delarna av social kompetens. Dessa anses vara betydelsefulla som en del av gott medarbetarskap i och med att det medför en förmåga att relatera till sina kolleger och förmän på ett uppbyggande sätt (Tengblad m.fl., 2007), för att inte tala om att kunna vara i interaktion med kunder.

Ur den studerandes perspektiv innebär det faktum att strukturförändringen i samhället medfört flexiblare och samtidigt otydligare organisations-strukturer och -normer ett behov av en större mognad och social kompetens då yrkeskarriären inleds. Sociala färdigheter som man tidigare delvis kunde lära sig genom närvaro i en organisation är inte längre en självklarhet. Nu då en nytexaminerad medarbetare inte i praktiken nödvändigtvis förses med en arbetsomgivning som är tydlig i vad som är social praxis inom en organisation, bör detta behov av social kompetens rimligtvis tillgodoses inom ramen för studierna för att den nytexaminerade skall klara sig i den moderna, mångfasetterade och ofta "otydliga" arbetsomgivningen på ett optimalt sätt.

Förutom att den allmänna diskussionen förespråkar, om än kanske inte fullständigt enhälligt, den sociala kompetensens betydelse har man också inom utbildningsväsendet noterat dess vikt. T.ex. då man stipulerat rekommendationer om kompetenser, som en nytexaminerad högskolestuderande skall ha, ingår i dessa² bl.a.

inlärningskompetens, etisk kompetens och kompetens inom arbetsgemenskap. Dessa färdigheter ingår i olika definitioner av social kompetens. Därutöver kommer tryck på att nyutexaminerade har sociala färdigheter från många håll i samhället. Inte minst näringslivet förväntar sig socialt kompetenta individer då de rekryterar medarbetare.

Hur viktig denna färdighet är understryks av styrelseordföranden för Helsingfors universitet Antti Tanskanen, som säger att samhället har rätt att vänta sig att akademiskt utbildade personer har de bästa sociala färdigheterna. Vissa källor menar att behovet av sak- versus social kompetens är så radikalt som 10/90 (Herlitz, 2008). Detta radikala påstående betyder att den sociala kompetensens betydelse långt överskuggar betydelsen av sakkompetens. Förhållandet mellan de två varierar givetvis och utgör en skild diskussion som vi inte för i denna rapport, emedan utrymmet är begränsat. Vi utgår i denna rapport ifrån att social kompetens är något som studerande bör få lära sig, explicit, under studietiden.

I diskussionen om lärandet av social kompetens ingår viss problematik. Eftersom social kompetens är ett relativt luddigt och ofta missbrukat begrepp (Herlitz, 2008) är det följaktligen lite otydligt vad social kompetens egentligen är. Ur denna fråga uppstår då följdfrågan, ur två synvinklar, den studerandes och lärarens, om vad som skall ingå i lärandet av social kompetens.

Eftersom erfarenheterna på detta område i Finland ännu är relativt få eller åtminstone inte explicit och allmänt delade, i och med att det i dagens läge finns få instanser som uttryckligen erbjuder kurser i social kompetens är diskussionen om lärandet av social kompetens inte ännu egentligen etablerad. Generellt sett verkar det som om social kompetens antas vara något som människor lär sig av sig själva lite vid sidan om. Social kompetens har inte lyfts fram som ett skilt läroämne annat än på för- och grundskolenivå.

Formen för lärandet blir också en fråga som man bör ta ställning till: Huruvida det skall ske inom ramen för det övriga lärandet eller som en skild kurs bör diskuteras. Om det sker inom ramen för allt lärande, hur försäkras man att det får plats och synlighet? Om det sker som skild kurs uppstår frågan om hur man kopplar till t.ex. projektbaserat lärande. Och vilka är kriterierna som fungerar som grund för bedömning av lärandet av social kompetens?

Således kan vi konstatera att frågan om hur man kan lära social kompetens och formen för lärandet bör besvaras för att kunna försäkra att de som studerar erhåller en social kompetens som underlättar t.ex. projektarbete och garanterar att nyutexaminerade från Yrkeshögskolan Novia har relativt sett ”de bästa sociala färdigheterna” som blivande arbetsgivare, explicit eller implicit, förväntar sig av dem.

Ur denna diskussion framträder två centrala undersökningsfrågor nämligen

Vad skall ingå i lärandet av social kompetens på yrkeshögskolenivå?

Vilken är den optimala formen för lärandet gällande innehåll och metodval och hur sker kopplingen till projektarbete lämpligast?

Att den ovan diskuterade problematiken är inbyggd i lärandet av social kompetens är uppenbart. Omvänt kan man också skönja stora möjligheter om man upptar lärandet av social kompetens som en explicit och etablerad del av den pedagogiska strategin. I och med att en ökande social kompetens bevisligen höjer på både upplevd livskvalitet och arbetsmotivation kan man ställa sig frågan: Hur långt kan man nå med lärandet av social kompetens (hur mycket kan studieeffektiviteten höjas) och vilka är de fördelar som studeranden upplever då de deltar i en kurs med temat social kompetens? I detta skede är dessa givetvis inte direkt mätbara frågeställningar, men ytterst viktiga och kan inte förbises.

I denna rapport föreslår vi en modell för lärandet av social kompetens på basen av våra tidigare erfarenheter och de erfarenheter vi erhållit genom att genomföra en kurs i ämnet. Studerandes röst har en central del i modellkonstruktionen, i enlighet med den konstruktivistiska synen på lärandet som tillämpas inom Yrkeshögskolan Novia.

1.2 SYFTE

På basen av problemdiskussionen ovan definierar vi syftet för denna rapport enligt följande:

Att beskriva våra erfarenheter av genomförandet av kursen “Uppdatera din sociala kompetens” och på basen av denna beskrivning analysera kursens upplägg i relation till ett antal kriterier (se tabell 1 i stycke 1.2.2) och föra en diskussion i syfte att

öka förståelsen för hur lärandet av social kompetens, innehålls- och formmässigt kan a) synliggöras och b) förverkligas i den projektbaserade läroplanen.

Därutöver är syftet att på basen av diskussionen föreslå en riktgivande modell för hur lärandet av social kompetens kan genomföras. Denna modell är tänkt som diskussionsunderlag och i den lyfts centrala frågeställningar upp, som bör beaktas då diskussionen av lärandet av social kompetens förs vidare.

För att kunna diskutera om lärandet av social kompetens behövs en gångbar definition av begreppet. Vi har grundat vår definition, och således de delar av social kompetens vi valt att ta med i vår kurs, utgående från den diskussion som förs idag om ämnet. I kapitel 2 diskuterar vi vad social kompetens kan betyda.

1.2.1 ANGREPPSSÅTT OCH METOD

I detta avsnitt diskuterar vi först angreppssättet det vill säga det vetenskapliga paradigmet vi valt som utgångspunkt för vår bearbetning och analys av det empiriska materialet. Därefter diskuterar vi kort vårt metodval. Med metod avser vi här hur vi samlat in material och analyserat.

Vi utgår från ett konstruktivistiskt paradigmet vilket här betyder att vi tillsammans med en utvald grupp studerande gått in i en gemensam inlärningsprocess.

Vi antar att verkligheten är konstruerad och att den rekonstrueras kontinuerligt av de individer som i given kontext upplever verkligheten. I detta sammanhang betyder det alltså att vi analyserar de verklighetskonstruktioner som uppstod hos både deltagarna och kursdragarna under kursens gång och som vi på olika sätt dokumenterat. På basen av hela materialet drar vi således vissa slutsatser om kursupplägget och integreringen i det övriga lärandet och däri har förståelsen för fenomenet ökat.

Även om utfallet av denna undersökning således är kontextuellt och vi inte kan generalisera på basen av denna analys, fungerar den väl i syfte att öka förståelsen för fenomenet.

Vår metod är explorativ och därmed kvalitativ. Vår empiriska process kan bäst beskrivas som aktionsforskning emedan vi under processens gång också fastställt

kompetensmål som skulle uppnås. Därutöver hade vi ställt som mål att också kursdragarnas förståelse för innehåll, metodval och koppling till projektarbete skulle öka.

Det empiriska materialet omfattar allt från planering till bedömning och innehåller bland annat de studerandes skriftliga uppgifter, material som producerades under workshopparna, vår processdagbok, materialet som vi byggde upp på yrkeshögskolans nätbaserade inlärningsplattform Moodle under kursens gång, alla enskilda workshoppar, handledningstillfällena och gästföreläsningarna.

På basen av upplevelserna under processen, vår ökade förståelsenivå under kursens gång samt på basen av det material som vi har samlat in granskar vi kritiskt kursupplägget i relation till kompetensbeskrivningarna, innehållet, utrymmena, processen och integreringen i övrigt lärande. Detta innebär givetvis att vi själva utgör analysapparaturen.

1.2.2 ANALYS

Analysen av materialet görs alltså i relation till det ovannämnda syftet, d.v.s. att öka förståelsen för hur lärandet av social kompetens kan synliggöras i och kopplas till projektbaserat lärande.

I tabell 1 synliggörs observationsenheterna, analyskriterierna samt de centrala frågeställningarna.

Observations- och analysenhet	Analyskriterierna	Frågeställning
A. Kursinnehåll & Målsättning	Kompetensområdena	Optimal omfattning: Vilka områden ryms med inom en kurs? (Denna kurs omfattade Kommunikation & Självkänedom) Vad skall studerande lära sig?
B. Upplägg & Metodval	Upplägget gällande teorier och övningar	”Rytmisering”? Plats för reflektion? Plats för aktiv inläring? Annat?
C. Koppling till projektarbete	Koppling till projektarbete och utveckling av koncept	Hur koppla bäst till projektarbete?

Tabell 1. Observationsenheter, analyskriterier, frågeställningar.

1.2.3 ANALYSKRITERIER

Tabellen läses horisontellt så att kriteriet A, det vill säga innehållet analyseras gällande kursens omfattning. Kriteriet B, upplägget & metodvalet, diskuteras gällande ”rytmisering” och kriteriet C analyseras i relation till huruvida kursen kan integreras i projektarbete och konceptutveckling.

På basen av de iakttagelser vi gjort under kursens gång och på basen av det material vi samlat in gällande de ovannämnda analyskriterierna drar vi slutsatser om hur studerande och kursdragare upplevde både innehållet och målsättningen, upplägget och kopplingen till helhetslärandet.

Utgående från denna analys föreslår vi en modell för lärandet av social kompetens som fungerar som underlag för diskussion och vidareutveckling. Kursberättelsen följer också detta upplägg.

Vi inleder diskussionen med att diskutera begreppet social kompetens.

2. Vad är social kompetens?

Diskussionen om begreppet social kompetens förs idag i olika vetenskapliga och praktiska sammanhang. Inledningsvis kan här konstateras att begreppet anses vara luddigt (Herlitz, 2008, s. 8) vilket gör att det är viktigt att tydligt definiera begreppet i lärandesyfte vilket vi gör genom att vi ger en kort generell översikt av begreppets ursprung och dess vetenskapliga förankring, d.v.s. inom vilka vetenskapsområden man forskat och fört diskussion om social kompetens.

I stycket 2.1 diskuterar vi först kort de centrala begrepp som används i diskussionen om social kompetens, vilket är belysande för att bilda sig en uppfattning om begreppets innebörd. Sedan diskuterar vi, i stycket 2.2, inom vilka vetenskapsområden diskussionen förs och vad man specifikt betonar inom de olika områdena. Därutöver beskriver vi vilka områden vi valt att använda som grund för den definition på social kompetens vi föreslår inom en lärandekontext. I stycket 2.3 presenterar vi den definition som vi formulerat och som fungerat som grund för kursplaneringen.

Här kan nämnas att en sökning (vid Uppsala Universitets bibliotek) på begreppet "social kompetens" gav tillhanda 95 verk där man skrivit om det ur olika vetenskapliga perspektiv. Att begreppet är praktiskt etablerat påvisas av att en enstaka sökning (november 2010) på sökordet "social kompetens" (Google Scholar) gav 3220 träffar. Att begreppet inte är lika etablerat i Finland som i Sverige kan man anta på basen av att sökordet "sosiaalinen osaaminen" endast gav 33 träffar och sökordet "sosiaaliset taidot" gav endast 1100 träffar i Google Scholar. Dock synes begreppet på finska relatera³ till samma kompetensområden som man talar om på svenska. Detta ger en viss indikation om begreppets aktualitetsnivå. I nationalbiografin Fennica ger sökning på "sosiaaliset taidot" 242 böcker/rapporter och "sosiaalinen osaaminen" inga böcker/rapporter.

3 Sosiaalinen osaaminen = t. ex.: kyky kohdata ihmisiä heidän omalla henkisellä tasolla niin että ihminen kokee tullessa kuulluksi ja ymmärretyksi, viestintä taidot, ei-tekninen osaaminen, minäkuva, motivaatio jne.

2.1 CENTRALA BEGREPP FÖR SOCIAL KOMPETENS

Som begrepp kan social kompetens ses som ett överordnat begrepp om består av ett antal underordnade begrepp som härstammar ifrån olika källor. Ett försök att härleda begreppets ursprung gjordes genom att granska listan på de centrala begrepp som databasen vid Uppsala universitet gav till handa vid sökning. Dessa är: Operativ betingning – Klassisk betingning, Motivation – Språk, regelstyrning och medvetande – Stimuliekvivalens – Neurobiologi och inläring – Val av beteendeanalyser och olika sätta att använda dem – Autism – Attention Deficit/Hyperactive Disorder (ADHD) och hyperaktivitetsstörningar – Behandling av barn med beteendestörningar – Beteendeproblem hos människor med psykiska utvecklingstörningar – Ångestsyndrom; diagnos och behandling – Användning av beteendemedicin vid kronisk behandling – Tillämpad beteendeanalys och sociala system – Ett selektionsperspektiv på beteendeförändring och inläring i system – Beteendeanalys. (Uppsala Universitets bibliotek/sociologiska fakulteten, www.uppsalauniversitet.bibliotek.se)

På basen av denna begreppsöversikt kan man dra slutsatsen att begreppet vuxit fram ur traditionell psykologi med ett fokus på att lösa beteendeproblem hos framförallt barn med olika slags psykologiska störningar. Syftet har då varit att bidra med kunskap och metoder som hjälper barnen att lära sig agera socialt med/i sin omgivning. Som socialt kan ses *”en handling som är orienterad mot andra aktörer och deras potentiella ageranden”* (Eriksson, 2007, s. 81). Områden som behandlar frågan om att *”socialisera”*, så som kommunikation, har varit centrala för området social kompetens.

Då begreppet social kompetens från och med 1990-talet expanderade från sin upphovskälla och kom att omfatta generellt sett olika sammanhang där människor möts och agerar socialt, har individens emotionella kompetens, som syftar till en individs förmåga att vidkänna, hantera och styra sina känslor, lyfts fram som en viktig grund för den sociala kompetensens uppbyggnad (Herlitz, 2008). Att ta med denna aspekt till begreppet medförde att fokus riktades också inåt eller till det interna hos individen (alltså inte bara till handlingar mot yttre aktörer). Således kom begreppet att syfta till både en social aspekt, d.v.s. utåt ifrån individen och en intern aspekt, inåt till en själv.

Social kompetens har också relaterats till begrepp som mogenhet, ärlighet, människosyn och visdom, bland andra. I den påföljande diskussionen om de olika vetenskapsområdenas bidrag till begreppet belyses de olika underbegreppen mera i detalj.

2.2 VETENSKAPSOMRÅDEN SOM BEHANDLAT SOCIAL KOMPETENS

Då man kartlägger begreppets ursprung och de områden där begreppet vuxit fram finner man att åtminstone pedagogiken, sociologin, neurologin, psykologin och organisationsforskningen är områden som bidragit till att utforma begreppet till vad det står för idag. Beroende på perspektiv man väljer syftar det till lite olika, men besläktade, områden. Huvudsakligen kan man genomgående skönja de två ovandiskuterade grundläggande delområdena där fokus är antingen på det sociala agerandet eller på olika aspekter av självet, eller en kombination av de två.

Pedagogiken är ett av de områden där begreppet social kompetens har nått en relativt etablerad position och fokuserar framförallt på en för- och grundskolekontext. Ur ett pedagogiskt perspektiv innefattar Dahlqwist (2002, s. 7–9) områden som initiativförmåga, samarbetsförmåga, anpassningsförmåga, kommunikationsförmåga, människosyn och förmåga att lyssna.

Inom pedagogiken har man också lyft fram fördelar som följer av att elevernas sociala kompetens ökar. T.ex. Pettersson och Sjödin (2001) skriver att eleven själv, då denna får större insikt i social kompetens, kan skapa relevans i sin utbildning, lär sig samarbeta med andra, får självinsikt i interaktion med andra, stärker sin kommunikativa förmåga och aktivt får arbeta med sina normer och värderingar då denna har möjlighet att stärka sin sociala kompetens som ett led i skolarbetet.

Det område där begreppet social kompetens synes bäst etablerat är alltså förskolan och de lägre klasserna i grundskolan. Däremot verkar det som om lärandet av social kompetens för unga vuxna ännu inte fått fotfäste inom diskussionen. Dock har t.ex. Isokorpi (2006, s. 27–28) lyft fram bland annat att självkänedom är professionalitet för personer som arbetar med människor. Hon menar att *"ifall inte medarbetaren känner sig själv och inte vidkänner sina känslor blir hans/hennes arbete för tungt."*

Då man studerar den pedagogiskt förankrade synen på social kompetens finner man en fördelning just i aspekterna kommunikation och delar som har med interna processer att göra. Dock är delområdena som omfattar kommunikation och socialt agerande flere och mera omfattande. Självkänedom är egentligen inte behandlat på djupet, vilket kan bero på att målgruppens, det vill säga småbarns och tonåringars, förmåga till s.k. introspektion inte psykologiskt sett (ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv) (Cullberg, 2003, s. 29–56) är utvecklad ännu.

Inom sociologin har begreppet etablerats främst av filosofie doktor Gillis Herlitz i Uppsala. Herlitz (ibid) inbegriper följande huvudbegrepp i social kompetens: kommunikationsförmåga, samarbetsförmåga, förmåga att lösa konflikter, hur man uppträder i olika situationer, empati, lojalitet, ärlighet, förmåga att inspirera andra, problemlösningsförmåga, förmåga att möta förändringar, emotionell intelligens, genomtänkt etik, människosyn, att skapa och upprätthålla förtroende och ansvar. Utgående ur detta sociologiska perspektiv har man småningom insett att den sociala kompetensen har stor betydelse i olika sociala sammanhang överlag där folk möts och agerar tillsammans och på hur dessa sociala situationer utfaller. Även om Herlitz poängterar de sociala aspekterna av social kompetens (vilket kanske är naturligt givet hans vetenskapliga område) menar han ändå att emotionell kompetens är en central del av den sociala kompetensen (2008, s. 26–37).

Ur ett neurologiskt perspektiv kan man härleda begreppet i Howard Gardners (professor i psykologi i Harvard) forskning, i vilken han redan 1993 diskuterade intelligensens struktur och kom fram till att det förutom de traditionella logisk–matematiska och språkliga intelligenserna (vilka mäts genom IQ och SAT tester) finns ett antal andra av vetenskapen odefinierade intelligenser. Bland dessa tar Gardner upp interpersonell intelligens och intrapersonell intelligens. Den interpersonella intelligensen behövs i interaktion med andra och den intrapersonella i introspektion, för att forma en riktig modell av sig själv och för att kunna använda denna modell för att fungera optimalt i livet. (Gardner, 1993, s. 8–9). Den intrapersonella aspekten omfattar områden som har med individens välbefinnande att göra och som beror på bl.a. självkänedom.

Inom psykologin, som i sig är ett brett område, var det begreppet emotionell kompetens som blev ett vetenskapligt modedefenomen vilket senare kopplades ihop med

området social intelligens. Det var framförallt Daniel Goleman (doktor i psykologi från Harvard (beteendevetenskap och hjärnforskning) och VD för Emotional Intelligence Services i Sudbury, Massachusetts) som genom sin forskning i emotionell kompetens kom att popularisera begreppet i USA. Efter sina verk om emotionell kompetens har Goleman utvidgat tankemodellen och talar om social intelligens, vilket som begrepp är vidare eftersom det inte bara beaktar psykologiska interna individuella processer (så som emotioner) utan också de sociala aspekternas betydelse och en samverkan mellan dessa. Golemans begreppsapparatur om social intelligens grundar sig i vetenskapsgrenen social neurologi (Goleman 2006, s. 10) där man framförallt lyfter fram hjärnans funktion och behov av interpersonell koppling socialt "brain-to-brain". Goleman (2006) menar att människan de facto är "designad", även sett ur ett neurologiskt perspektiv, till att just koppla socialt till andra och utföra en "neurologisk balett".

I Golemans regi har det bildats tvärvetenskapliga grupper, där toppforskare från olika vetenskapsgrenar träffats och där man sammanfört forskningsresultat från olika delområden. Här har man inte bara beaktat det västerländska traditionella forskningsperspektivet (psykologi, sociologi och neurologi) utan expanderat och inbjudit t.ex. Dalai Lama som företrädare för gammal etablerad visdom (vilket Herlitz medtar som en aspekt av social kompetens. Se MindandLife, www.mindandlife.org). Inom detta forum har man initierat tvärvetenskapliga strategiska och innovativa vetenskapliga diskussioner mellan vetenskapsmän, praktiker och kontemplativa forskare.

På basen av detta går det tydligt att särskilja två huvudområden, d.v.s. kommunikation eller interpersonell kompetens och introspektion, det vill säga intrapersonell kompetens som grundpelare för den sociala kompetensen.

Inom den humanistiska och positiva psykologin, som utgår ifrån att finna människans potential, har man ur olika synvinklar förutom de två ovannämnda poängterat betydelsen av människans meningssökande som motivationsfaktor, och som en avgörande faktor för människans välbefinnande. Denna fråga har lyfts fram av t.ex. Frankl, men även etablerat sig som en relevant fråga inom organisationsforskning (Hansen, s. 95–118). Man har funnit att de som uppfattar sitt arbete som meningsfullt generellt sätt är nöjdare, mer produktiva och mera engagerade. Att uppfatta sitt arbete som meningsfullt beror i sin tur långt på att man har funnit sitt eget område (Tudor–Sandahl, 2005, s. 11–53) och att man får leva upp till sin egen potential och

bidra (Assagioli, 1993, 2007). Således har det egna välbefinnandet, som bygger bl.a. på meningsfullhet i arbetet och på att få bidra, en betydelse för hur man agerar och är i olika sammanhang i livet. Att kunna koppla till dessa aspekter bygger på introspektion, och huruvida man lyckas i det hänger på hur väl den s.k. intrapersonella intelligensen utvecklats, och bl.a. hur medvetet närvarande man är (Nilsson, 2004). Därmed kan man dra slutsatsen att det att finna den egna meningen ingår i modellen av en själv som hjälper en att fungera optimalt i livet.

Samma aspekt har man funnit intressant inom organisationsforskning, då man kunnat påvisa att meningsfullheten i arbetet är en bärande faktor för både motivation och effektivitet. Genom denna aspekt som kopplar till emotionell intelligens har området social kompetens börjat få fotfäste också i arbetssammanhang. Att den sociala kompetensen har en stor betydelse i arbetssammanhang, det vill säga i företag och organisationer, kan man på basen av forskning inte mera förbise. Även om det var genom begreppet emotionell kompetens (som alltså etablerades inom organisationsforskningen av Goleman) och dess betydelse i arbetssammanhang, som hela fenomenet med ”icke sak- eller teknikkompetenser” vilket kan beskrivas som ”mjuka kompetenser” kom att få vind i seglen. I arbetssammanhang och organisationsforskning har man närmast undersökt den emotionella kompetensens betydelse både för individuella prestationer och grupprestationer.

Inom organisationsforskning fick denna forskningsvinkling fart efter 2000, även om mängden forskning varit relativt liten (Hiillos, 2004). Också inom tjänsteforskningen har man insett den emotionella kompetensens betydelse för hur väl man lyckas i kundmöten i tjänstesammanhang. Detta är givetvis i sig en intressant aspekt i och med strukturomvandlingen som det västerländska samhället har genomgått (från agrar-, industri- till service- och informationssamhälle). Detta har medfört att ca 80% av BNP i de flesta västländer kommer från just servicesektorn. Krasst sett innebär det att de flesta arbetar inom servicesektorn och således är beroende av inte bara sin sakkompetens utan också av sin sociala kompetens.

Således kan man konstatera att begreppet social kompetens har vuxit fram ur olika behov och inledningsvis styrts av behovet att lära beteendestörda barn klara sig i sociala sammanhang. Sedermera har dock begreppet utvidgats till att inkludera forskning gällande vuxna och hur de klarar sig i arbetssammanhang och vilka sociala

färdigheter de behöver för att klara sig. Därutöver har områden som täcker olika frågor av intrapersonell intelligens medtagits.

Den diskussion vi för i denna rapport fokuserar på att granska den praktiska applikationen av en modell, vilken alltså bygger på de ovannämnda områdena, ämnad specifikt för lärandekontext i en yrkeshögskola.

Vi baserar vår inledande modell för begreppet social kompetens på de två huvudgrenar som kan särskiljas i diskussionen, dvs. interpersonell och intrapersonell kompetens, varav det interpersonella hänför till den sociala aspekten och det intrapersonella till det vi kallar självkänedom. Vi beaktar även de övriga som diskuterats här och framför allt det som skrivits om emotionell intelligens eftersom det kan anses vara ett delområde inom social kompetens och eftersom det internationellt har etablerats både i forskningen och i den allmänna diskussionen som ett gångbart begrepp.

Det är utgående från det som diskuterats ovan som vi definierat social kompetens och som alltså utgör grunden för hur vi utformat kursen. Definitionen och kursstrukturen finns i följande avsnitt. Vi har begränsat kursinnehållet gällande social kompetens till kommunikationskompetens och självkänedom, för att få en praktisk, tydlig och tillräckligt ”smal” inkörsport till ämnet för de studerande.

2.3 DEFINITION PÅ SOCIAL KOMPETENS OCH KRITERIER FÖR BEDÖMNING AV SOCIAL KOMPETENS I VÅR KURS

Då vi definierat begreppet social kompetens för den lärandekontext vi utfört kursen i har vi alltså utgått ifrån de begrepp som vuxit fram inom sociologin, pedagogiken, neurologin, den humanistiska psykologin och litteratur om områden som utgör delar av social kompetens i arbetssammanhang. Att dessa perspektiv är de mest relevanta för kontexten är uppenbart i och med att kursen förverkligas i ett pedagogiskt sammanhang och inlärningen som sker främjar de studerandes fortsatta lärande i projekt och framtid i arbetssammanhang.

Eftersom litteratordiskussionen är så pass vid och begreppet social kompetens kan uppfattas på så många olika sätt har vi, förutom de tidigare angivna kursbegränsningarna, begränsat kursen enligt Golemans rekommendationer om 1) att utbildningen i social kompetens bör fokusera på de kompetenser som behövs i ett givet arbete eller

i en given roll, samt 2) vår egen bedömning av vad studerande kan behöva för att utveckla social kompetens. Vi valde de områden, som vi på basen av våra handledar-, lärar- och coacherfarenheter ansåg att kunde vara de grundläggande delarna av praktisk social kompetens och därför kunde utgöra en bra inledning till lärandet av detta mångfasetterade område.

Ingalill Eriksson menar att social kompetens är något man kan förvärva. Hon hävdar att "var och en kan ägna sig åt att försöka bli bättre och medvetet gå in för att öka sin sociala kompetens". Vidare hävdar hon att det är frågan om en process som vi aldrig blir färdiga med. Genom att utnyttja vardagliga situationer som reflektionsobjekt kan var och en både individuellt och i grupp förkovra sin sociala kompetens. (Eriksson 2001, s. 222).

Vi utgick från den meningsskapande aspekten om att det är grundläggande för en ung människa att bli medveten om sin egen "grej" i arbetslivet som grund för den intrapersonella delen av social kompetens. Detta antagande grundar vi alltså i forskning om motivation och trivsel på arbetsplatser och i våra egna erfarenheter där resultaten visar att de människor som får arbeta med uppgifter som de känner att är meningsfulla och givande har högre motivation och generellt sett är nöjdare med livet (Frankl 2004; Hanson, 2010, s. 116). Den interpersonella kompetensen relaterar till det som Tudor-Sandahl (2005, s. 21) beskriver som förmågan att bemöta andra på ett genuint sätt. Den interpersonella delen omfattar kommunikation, som ett grundläggande element i social kompetens, vilket behövs i interaktionssammanhang som t.ex. inom projektbaserat lärande i team. Dessa två delområden utgjorde alltså utgångspunkterna för valet av lärandemål dvs. kompetenser som kursen fokuserade på. En tredje del utgjorde den "kopplande delen" (till projektarbete), där syftet var att "lotsa" studeranden att finna koppling mellan social kompetens och studie- och arbetssammanhang.

Vår definition på social kompetens baserar vi alltså på litteratur i ovannämnda delområden och uttrycker vi genom kompetenser som vi uppställt som lärandemål för kursen och genom de bedömningskriterier som vi använt oss av (ur kursplanen för Uppdatera din sociala kompetens).

Med social kompetens menar vi här kommunikationskompetens och självkännet. Kompetens i dessa innebär att studerande tydligt kan uttrycka vem han/hon är, vad han/hon kan och vill till sin omgivning. Studerande skall under kursen sammanställa sin CV och skapa en portfolio som på ett äkta och levande sätt beskriver honom/henne.

Kompetenser (det som studerande skall kunna efter avslutad kurs – lärandemålen – kunskaper, färdigheter och attityder) som kursen ska utveckla.

Jag kan

- *utnyttja dialogens grunder och nå fram till andra på ett meningsfullt sätt vilket inbegriper att jag kan lyssna aktivt och kommunicera med och utan ord;*
- *ta den andras perspektiv och beakta och respektera den andras verklighetsuppfattning;*
- *presentera mig själv på ett sådant sätt som äkta och levande beskriver vem jag är och mina kompetenser.*

Jag har börjat fördjupa mig i mina egna kärnkompetenser och värderingar och jag har börjat inse vad som är min "grej" och vet hur jag ska omsätta den kunskapen i praktiken.

På basen av diskussionen ovan kan man med rätta konstatera att frågan inte är huruvida den sociala kompetensen behövs, utan hur vi kan försäkra att våra studerande erhåller den sociala kompetensen/någon nivå av social kompetens de behöver för att klara sig i olika arbetssammanhang.

2.4 KRITERIER FÖR SOCIAL KOMPETENS

De bedömningskriterier som vi har använt har som avsikt att bedöma ifall den studerande har tagit till sig den tematik som behandlades under de olika workshopparna. Bedömningskriterierna måste också följa Novias konstruktivistiska pedagogik vilket innebär att inläring sker via upplevelse och reflektion. Därmed återstår för oss dragare att avgöra om reflektion har skett och vad som har blivit till erfarenheter. Det

RAPPORT

gjordes i det här fallet genom att pejla de studerandes engagemang vid alla kurstillfällena. Eftersom gruppen som deltog (informationsbehandling 2009) totalt bestod av 16 personer var detta möjligt.

Bedömningen av de studerandes engagemang på skalan 1–5 gjordes i relation till följande delområden:

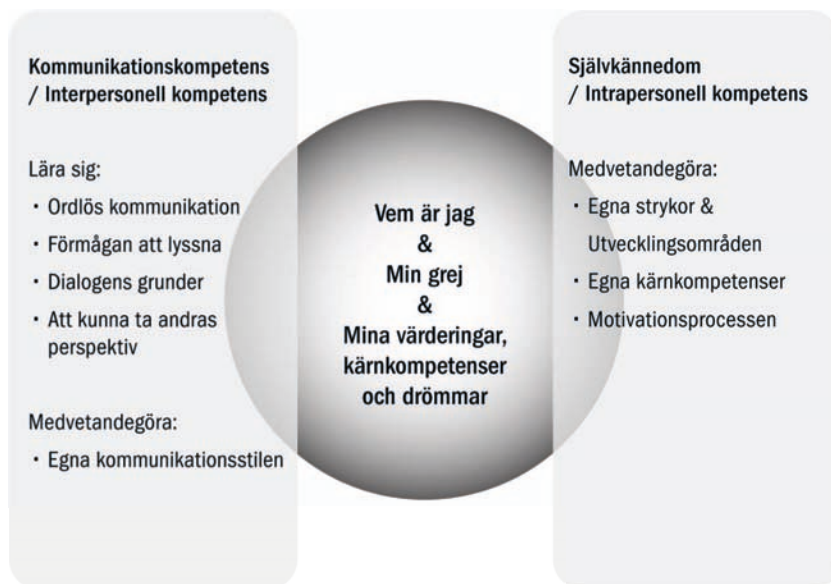
- Närvaron (fysisk närvaro i workshopparna/mental närvaro)
- Uppgifterna (diskussionens art, upplägget)
- Målinriktningen (gällande de egna utvecklingsmålen (i relation till kursinnehållet) som fastställdes av studerande själv vid inledande coaching)
- De studerandes förmåga att vid examinationstillfället uttrycka sina insikter och det de lärt sig under kursen gång.

3. Kursberättelsen

I detta kapitel behandlar vi kursinnehållet och koppling till projektarbete samt upplägget och metodvalet.

Vi hade uppdelat innehållet i två huvudområden d.v.s. interpersonell kompetens som omfattar interaktion och olika kommunikationsformer och intrapersonell kompetens som omfattar självkänedom i syfte att bygga upp en modell av självet. Ramen runt modellen är avsedd att symbolisera kopplingen till projektarbete, som är en essentiell del av kursen eftersom den syftar till att effektivera projektarbete och därigenom att öka de studerandes möjligheter att bli utexaminerade inom utsatt tid.

Vår utgångsmodell för lärandet av social kompetens beskrivs i figur 1.

Figur 1. Utgångsmodellen för lärandet av social kompetens.

Den interpersonella kompetensen omfattade ordlös kommunikation ”pacing”, förmåga att lyssna, dialogens grunder samt att kunna ta perspektiv och visa respekt för den andras verklighetskarta. Som en kombination av dessa två var det tänkt att den studerande skulle kunna uttrycka sitt ”brand” individuellt och i grupp.

Kravet var att studerande under kursen lopp skulle erhålla grundläggande kunskaper, färdigheter och attityder inom alla dessa områden och kunna omsätta dem i praktiken och leva upp till en ny nivå av social kompetens.

Den intrapersonella kompetensen innehöll delar som syftade till att studerande skulle kunna skapa modeller av sig själva som underlag för att kunna fungera optimalt i livet. Huvudtemat var självkänedom som vi byggde upp kring tre kärntemata: Mina kärnkompetenser, Mina värderingar & Min ”grej” samt ”Äggmodellen” som metafor för att bli medveten om sina egna trosföreställningar och centrala tankegångar som både stöder och hindrar i den personliga utvecklingen. Tankegången i metaforen följer t.ex. Hansons tankar om varför man väljer ett visst jobb. Att använda just ägget som grundmodell för att uttrycka självet baserar sig på psykosyntes som är en genre som hör till den humanistiska psykologin (Assagioli 2003; Gardner, 1993 s. 8–9).

Vi hade också planerat in delar om emotionell kompetens och ”viljan och dess kraftfält” det vill säga viljeprocessen, men insåg redan i början av kursen att det skulle bli för mycket att omfatta för studerandena under en kurs.

3.1 KURSUPPLÄGG, METODVAL OCH RYTMISERING

Här beskriver vi kort hur vi lade upp kursen gällande metoder och rytmisering utgående från de delar som beskrivits i modellen ovan.

Antalet workshoppar var sju och de var fördelade på 16 veckor. Workshopparna var inplanerade i de studerandes schema på fredagar och inleddes 8.30 och pågick fram till lunch. Hela programmet finns i kursens utförandeplan (bilaga 1). Kursen startade med en inledande individuell coaching med fokus på deltagarnas individuella mål i relation till kursens kompetenskrav. De studerande gjorde en självvärdering av sitt eget kunnande och valde någon kompetens som de själva ville utveckla. En studerande valde att förkovra sig inom området empati för att förstå andra i projektgruppen bättre och kunna stöda dem. En annan studerande ville lära sig att ta andras

perspektiv och en tredje ville lära sig lyssna bättre (från vitsord 7 till vitsord 8+ på ”lyssnaskalan”) och designa sitt drömjobb.

Vi hade planerat in några gästföreläsningar för att stärka budskapet och påvisa hur social kompetens tar sig uttryck i praktiken och hur den de facto är en grund för samarbete i arbetssammanhang. Seglaren Thomas Johanson belyste levande hur man lyckas i projekt med hjälp av både inter- och intrapersonell kompetens. Skådespelare Gustav Andersson bjöd på upplevelser i form av drama- och kommunikationsövningar. På Design Factory lyfte Aalto universitetets Eetu Ekman fram att samarbete bygger på god kommunikation och att det i bästa fall kan resultera i ”cocreation”, medskapande, som är grunden till innovativt projektarbete.

Kopplingen till projektarbete skulle ske genomgående med de studerandes egna projekt som case, framför allt när det gällde kommunikationskompetensen och hur kommunikationen mellan de olika aktörerna i projektet fungerade för närvarande i projekten. En uppgift var att analysera kommunikationsmönster i projektgruppen, inklusive beställare, lärare och projektgruppsmedlemmar och på basen av det planera en smidigare kommunikationsmodell.

Det för gruppen gemensamma kompetenskonceptet som de studerande skulle utveckla var tänkt att bygga på de individuella kärnkompetenserna som de studerande genom olika övningar i självkänedom förväntades bli medvetna om och lyfta fram i kombination med sakkompetens från pågående projekt och andra kurser.

De kursuppgifter och övningar som vi använde oss av har olika ursprung och många av dem har utformats under årens lopp under vår erfarenhet som studiehandledare och lärare respektive lärare, kursdragare, aktionsforskare och konsult/coach i olika organisationer. I och med att dessa uppgifter och övningar har väldigt många olika inspirationskällor och har utformats under en längre tid, vissa specifikt med tanke på just denna kurs, kan vi inte hänvisa till en specifik referenskälla utan till olika inspirationskällor. Alla kursuppgifter finns på Moodle (dock inte övningarna som utfördes under workshopparna) och den intresserade läsaren får gärna kontakta skribenterna för tillgång till materialet.

Som lärandemetod valde vi att varva teori, begreppsdiskussioner, övningar och reflektioner som skulle resultera i insikter hos deltagarna. Detta kom vi att kalla

RAPPORT

”Tårtmetoden”. Varje workshop var uppbyggd så att två ”tårtor” serverades, en för kommunikation och en för självkänedom. De insikter som de studerande fick skulle sedan integreras i var och ens modell av självet det vill säga ”Äggmodellen”.

4. Analys av kursens innehåll

I detta kapitel presenterar vi vår analys av kursen gällande dess innehåll, upplägg och metodval och om kopplingen till projektarbetet. Analysens centrala delar presenteras i tabell 2 på sida 36. Ur tabellen framgår positiva och negativa aspekter av innehåll, upplägg och metodval och om kopplingen till projektarbetet samt förbättringsförslag. På basen av analysen föreslår vi en modell för lärandet av social kompetens i yrkeshögskola.

Social kompetens uppdelades i vår kurs i två huvudområden, kommunikationskompetens och självkänedom. För kommunikationskompetens tog vi upp ordlös kommunikation: ”pacing”, förmåga att lyssna, dialogens grunder, att kunna ta perspektiv och visa respekt för den andras verklighetskarta, att kunna uttrycka sitt ”brand” individuellt och i grupp. För självkänedom behandlades mina kärnkompetenser och mina värderingar och min ”grej”.

Det stod klart redan efter den första workshopen, på basen av begreppsdiskussionen, att det innehåll vi planerat, utgående från tidigare erfarenheter i andra sammanhang, var alltför digert. De grundläggande begreppen för social kompetens var både obekanta och svåra att greppa för de allra flesta studerande och därför måste vi konstatera att a) begreppen måste göras mindre och struktureras bättre och b) presenteras i form av en begreppskarta eller ett sjökort som visar vart vi är på väg och c) istället för att allt skulle ingå i en kurs görs det lämpligast i tre kurser eller i en kurs som kan genomföras på olika sätt och integreras i övrigt lärande.

Det visade sig vara mycket givande för studerande att deras uppslag och modeller blev kursinnehåll vilket följer den konstruktivistiska modellen för lärande och så skapades också delar för följande kurser.

4.1 ANALYS AV DE STUDERANDES PERCEPTION AV INNEHÅLLET

Inledningsvis kan vi konstatera att de studerandes kännedom om vad social kompetens innebär och om kursinnehållet (enligt kursplanen) var obefintlig då kursen inleddes. Detta medförde en relativt tung introduktion med den följd att den tänkta rytmise-

ringen inte kunde förverkligas. På grund av detta upplevde en del studeranden att introduktionsworkshopen var lite tung, men på basen av deras workshopsreflektioner och följande workshops introduktionsuppgift stod det klart att kursens innehåll och syfte hade klarnat. De följande citaten belyser de studerandes inledande uppfattning om kursens innehåll efter första workshopen:

”Första dagen kändes konstig – men inte obekvämt”

”Såsom det nu ser ut verkar det bli en intressant kurs”

”Jag valde kursen för att jag hade behov av studiepoäng. Därför hade jag ingen aning om vad som skulle hända. Under lektionen satt vi i en halvcirkel på stolar”

”Kursen skulle gå ut på att lära känna sig själv, skaffa självkännetrod och självförtroende. Vi skall lära oss att kommunicera och läsa andras kommunikationssätt. Jag tycker personligen det är en nödvändig kurs. Man behöver kunna kommunicera och vara social om man vill komma nånstans i livet. Allting kommer inte att serveras framför dig – man bör lära sig att våga gå efter det man vill”

Att de flesta deltagarna under kursen gång fördjupat sin insikt i social kompetens och uppfattat vad det står för, enligt den definition vi använde, framgick ur deras uppgifter och workshopsreflektioner. Att graden av utvecklad förståelse varierade är uppenbart, vilket till stor del beror på olika utgångsläge. Att de som deltog i kursen har utvecklat sin sociala kompetens på någon aspekt vågar vi dock påstå efter en noggrann genomgång och evaluering av deras uppgifter. En del visade betydligt större reflektionsmognad vilket givetvis påverkade förmågan att ta åt sig av innehållet. Denna slutsats kan vi dra på basen av hur de studerande har diskuterat innehållet i sina workshopsreflektioner och i andra uppgifter. Där en del endast berättat ”vad vi gjorde” under senaste workshop har andra fört djupa och utförliga reflektioner om innehållet och hur det påverkat dem själva. Denna variation i reflektionsstil belyses av följande citat:

”Sedan så dela vi in gruppen/klassen i hälften och så skulle vi i grupp försöka komma ihåg vad vi gjorde förra gången och skriva opp det på ett papper. Vi skulle sen berätta för den andra

gruppen vad vi hade kommit ihåg vad vi gjort senaste gång”.

”Jag kommer inte ihåg så mycket om vad vi gjorde för två veckor sedan men i alla fall reflekterade vi över vad som är viktigt för oss och våra egenskaper. Det var en riktigt kul övning och tillika lärde man sig att känna sig själv lite bättre”

”Det har varit riktigt roligt med hela kursen och den har verkligen fått mej att tänka på saker som jag ”glömt” att tänka på och verkligen satt igång min självkänsla på ett helt nytt sätt. Jag har upplevt att jag via kursen blivit en starkare och ännu mer social person (i olika sammanhang). Kursen har förstärkt mina band till de andra studerande i IBO9 och det är jag riktigt glad för”

Hur studerandena uppfattade innehållet generellt sätt belyses av följande citat:

”Kursen behövs man får en annan syn på det sociala och man lär sig något nytt. Den kunde vara bra också för vuxna”

”Har blivit närmare bekant med mig själv och märker även egna fel”

”Tänkte att det skulle handla om att kommunicera, men social kompetens är ju mycket mer än det”

Då vi granskat materialet som belyser studerandenas perception av kursinnehållet kan vi dra slutsatsen att de studerande generellt sätt ansåg att kursen behövs, att social kompetens är något man kan och bör öva och att de fått en överblick av vad allt social kompetens kan omfatta.

De studerandes uppfattning om kurslitteraturen (som givetvis reflekterar kursens innehåll) belyser också deras perception av kursinnehållet. Gällande litteraturen skönjer man lätt att de studerande först var lite misstänksamma, men att det efter att ha läst böckerna generellt sett insåg nyttan och fick aha-upplevelser.

“När jag visste att jag skulle läsa boken Lilla Prinsen var jag kanske lite skeptisk till vad jag skulle få ut av den. Att jag kunde tänka så känns nu efteråt helt fel. Jag gillade boken direkt. Bara de två första sidorna innehöll en hel del som fascinerade mej och jag kunde se en hel del kopplingar från texten med händelser från mitt liv. Det här är

en mycket bra bok. Jag är mycket glad att jag läste den. Jag kommer definitivt att skaffa den till mina barn då den dagen kommer”

”Jag vill tacka kursledarna för att ni fick mej att läsa Mias (Mia Törnblom) bok”

Det står också klart att graden av aha-upplevelser varierade beroende på studerandenas kopplings- och reflektionsförmåga, eftersom vi under workshopparna inte berörde kurslitteraturen direkt i någon större utsträckning. Kurslitteraturens syfte var att fungera mera som stöd för det övriga innehållet.

4.2 ANALYS AV KURSUPPLÄGG OCH METODVAL

Tidpunkten fredag förmiddag visade sig vara välvald eftersom ämnesområdet på sätt och vis är lättsamt och också kan kopplas till andra delar av livet än studierna. Veckoslutet kan fungera som en tankekuvös för livets stora frågor som tangerades under workshopparna och många av övningarna kunde utföras i sociala sammanhang utanför skolan.

Platsen, en gymnastiksal, fungerade bra eftersom den gav perspektiv och en indikation om att social kompetens är ett stort område som man själv måste ringa in. Platsen tillät oss att göra saker som skulle ha kunnat kännas obekväma och (sitta i ring, breda ut material på golv och väggar, testa på gemensam verklighet i cirkel på golvet) i ett vanligt klassrum. Vi använde ett musikstycke som auditivt ankare för kursen. Det valda stycket väckte under kursens gång frågor och de studerande undrade varför vi valt just detta stycke.

Eftersom vi använde oss av ”Tårtmetoden” i inlärnings syfte innebar det teori- och begreppsdiskussion i grupper, varvat med mycket reflektion och relativt okonventionella upplevelsefrämjande uppgiftsupplägg som stöddes av visuella, auditiva och kinestetiska förankringsmetoder, vilket givetvis påverkade studerandenas upplevelse av workshopparna, som t.ex.:

32

”Jag upplevde dagen som både konstig och annorlunda men också lite spännande tillika”

”Vi blev indelade i grupper. Det var ganska intressant att

lyssna på vad som hade fastnat hos de andra”

”Kinderäggsdagen < 😊 > – Det var de första jag såg när jag kom in i rummet”

Studiebesök i insikts- och perspektivgivande syfte fungerade väl för de flesta. En studerandes reflektion efter studiebesöket

”Exkursionen till Design Factory var mycket givande, jag fick en hel del positiva smittor precis som det stod i uppgiftsbeskrivningen i Moodle. Efteråt diskuterade jag med mina kurskamrater och det kom fram att de också smittats.”

”Jag tycker själv att kommunikation är nyckeln till det mesta. Kan man inte kommunicera, är det kört. Tycker det gäller nästan allting i livet, inte bara projekt. I ett förhållande kan man t.ex. vara jättebra på att försörja familjen, sköta hemmet osv, men kan man inte kommunicera i det förhållandet så fungerar ingenting. Man kan vara jätteduktig på en hel del områden och uppgifter och skriva det i sin CV, men kan man inte kommunicera i arbetsintervjun så tappar det sin mening. Samma gäller projekt. Man måste kunna kommunicera med varann för att komma vidare, för att få utveckling i rätt riktning, för att förstå varandras idéer osv. När det gäller projekt som man gör ensam, är det även viktigt att kunna kommunicera. T.ex. om man ensam gör en webbdesign, bör man kunna kommunicera med kunden för att komma fram till ett bra resultat, även om man är superduktig på webbdesign.”

För flere av de studerande blev besöket till Design Factory inte optimalt på grund av att presentationen gick på finska. Avsikten med besöket var att ge perspektiv på projektbaserat lärande och få ”positiva smittor” vilket vi kan se att skedde på basen av de studerandes utlåtanden.

Om uppgifterna

”...helheten har varit bra – det har varit mycket inlämningsuppgifter, och så har vi ju fått en del extra uppgifter”

Om gästföreläsarna sade några studerande följanden:

”Jag tror att han (Thomas Johanson) försökte berätta för oss att vi ska aldrig ge upp hoppet för våra drömmar. Han berättade också att man inte kan undvika motgångar. Bara för att det går lite tokigt ibland ska

man inte tappa motivationen och ge upp. ... Det här tror jag också är en av orsakerna till att Team Eriksson 3 hade valt låten "Hey Boy"⁴ som tunnare. I låtens lyrics nämns orden "You get knocked down, get up again"

och

"Thomas Johansons budskap till oss under sin föreläsning tolkade jag som att man skall kunna arbeta under press med personer som man inte riktigt känner. Att det är viktigt att arbeta som ett team och hjälpa varandra om man stöter på problem under projektets gång eller i detta fall segling. Utan varandras kunskaper och kämparanda skulle seglatsen inte ha varit möjlig, eftersom om en person bryter ihop påverkas hela besättningen av det. ... Jag tror att T.J valt Hey Boy låten eftersom den handlar om att om man misslyckas så skall man lära sig av sina misstag, man lägger sina misstag bakom sig och försätter kämpa".

Det är uppenbart att en koppling av Thomas Johansons budskap till kursinnehåller och dess betydelse för projektarbete skedde hos de flesta i gruppen.

De studerande tog inte explicit ställning till rytmiseringen. Det var bara kaffepaus på den invanda tiden som de hade explicita önskemål om. Växlingarna mellan teori, begreppsdiskussion, övningar och reflektion ("Tårtmetoden") fungerade bra efter den första tungrodda inledande workshopen.

Det faktum att dragarna var två till antalet representerar i sig grundsynen om konstruktivism. Att den ena kursdragaren är utomstående medför en inbjudan till att deltagarna kan ifrågasätta det självklara i kontexten. Det vi producerade tillsammans i och med gruppen kan användas under följande förverkligande av kursen.

4.3 ANALYS AV KOPPLING TILL PROJEKTARBETE

Kopplingen till projektarbete var det mest utmanande på grund av att förberedelserna med lärarna inte getts tillräckligt med utrymme. Kopplingen i diskussionerna om projekt generellt sett tillsammans med gruppen fungerade bra som case för att öka förståelsen av kommunikationskompetensen. Med facit i handen är det lätt att konstatera att vi borde ha planerat in coaching med lärarna och tydligt initierat

4 <http://www.youtube.com/watch?v=vfW6ONAtWQk>

kopplingen till projektarbete. Planering, koordinering och integrering av kursen och projekten är a och o. Vår intention var att en reell praktisk koppling skulle förverkligas men på grund av olika omständigheter skedde så inte.

Konceptutvecklingsuppgiften fungerade delvis som koppling, men eftersom den var fiktiv fick den inte den betydelse och den läroeffekt som en koppling till ett verkligt projekt ger. I uppgiften togs de aspekter av social kompetens som vi fokuserat på i lärandet i bruk.

... ”Det blev mycket intressanta diskussioner och jag upplevde själv att det fanns en del för mej att tänka på hur jag kunde sköta om en svår kund ännu bättre än jag tänkt mej”

Sedan togs det fram vad allt i vårt yrke vi kan ha nytta av kroppsspråk. När det förekommer projekt där man arbetar i grupp är det alltid lättare att komma framåt om man själv och de andra egentligen förstår vad som menas”

”Inom projektarbete är social kompetens det som stärker samarbete”

Att kopplingen inte förverkligades så som vi avsett stärker vår förståelse för hur viktig en explicit, tydlig och reell koppling till projektarbeten är. Att det som behandlas under kursen i social kompetens direkt förankras i faktiskt projektarbete medför en synergieffekt ur två perspektiv: 1) Med hjälp av större social förmåga kan de studerande hantera både sig själva och andra bättre i projektarbetet vilket medför en smidigare (sakinnehållsmässig) inlärningsprocess under projektets gång. 2) Att förankra det som behandlas under kursen i social kompetens till något som är ”på riktigt” medför att de studerande genast får ta i bruk sina insikter i ett nyttofrämjande syfte.

I följande avsnitt presenterar vi en sammanfattning av analysen.

4.4 SAMMANFATTNING AV ANALYSEN

Tabell 2 nedan sammanfattar de centrala aspekterna av analysen, som vi vill understryka. De aspekter som lyfts fram i tabellen återger både deltagarnas och dragarnas perception av innehållet, metoder och koppling till projektarbete.

Positiva aspekter	Negativa Aspekter	Förbättringsförslag
Kursinnehåll & Målsättning:		
<p>+ Områdesindelningen fungerade bra</p> <p>+ Upplysande med gästföreläsare (kräver dock kopplande reflektionsuppgifter)</p> <p>+ Uppställda kompetenser och kriterier fungerade bra som bedömning av inläring</p>	<p>– Begreppsdiskussion i början medförde känsla av otydlighet hos dragarna</p>	<p>Tydlig begreppskarta med översikt av vad kursen kommer att innehålla</p> <p>Förhandsuppgifter och litteratur Poängtering av det individuella engagemangets betydelse</p> <p>Mellancheck av avancemang mot målet</p> <p>Mera plats för bearbetning av portfolion</p>
Upplägg, Metodval och Rytmsivering:		
<p>+ Platsen fungerade bra, gav indikation om en annorlunda kurs</p> <p>+ Tidpunkten viktig. Vald tidpunkt fungerade bra (fredag förmiddag)</p> <p>+ Begreppsdiskussionen i början upplysande och nödvändig</p> <p>+ Praktiska övningarna var mestadels fungerande och bra</p> <p>+ Relatering till Motivationsprofilen fungerade bra</p> <p>+ Studiebesök upplysande</p> <p>+ De visuella, auditiva och kinestetiska förankringarna fungerade effektivt</p>	<p>– Teoridelen i början var för långdragen och filosofisk för de flesta</p> <p>– Utgångsnivån på studerandes kännedom om och sociala kompetens väldigt varierande och övningar för anpassning saknades i början</p>	<p>Inled med coaching med både lärare och studerande</p> <p>+ mellan-coaching med projektgruppen</p> <p>Snabb rytmsivering av teori, praktiska exempel</p> <p>+ snabbövningar i början</p> <p>Utjämning: Använd ”mera avancerade studerande” redan i början som facilitatorer</p>
Koppling till projektarbete:		
<p>+ Effektiverar och stöder projektarbete</p> <p>+ Kopplingen till projektarbete synliggör nyttan och relevansen av social kompetens</p> <p>+ Projekten fungerar som riktiga exempel</p> <p>+ Fiktiv skild konceptutveckling kan vara upplysande (och ge extra poäng)</p>	<p>– Projektkopplingen fungerade inte optimalt i kursen</p> <p>– Avsaknad av samarbete med aktuella projektadministratörer</p> <p>– Coaching för lärarna ingick inte i kursen</p>	<p>Lägesbeskrivning av projektet i början</p> <p>Gemensam kurslitteratur med t.ex. projekthantering</p> <p>Studerande får till uppgift att arrangera projektrekryterings-tillfällen för sitt utbildningsprogram och tar på så sätt i bruk det koncept som de utvecklat under kursen</p>

Tabell 2. Sammanfattning av analysen.

På basen av våra och de studerandes erfarenheter argumenterar vi för att det behövs en explicit kurs i social kompetens för att studerande ska leva upp till de krav och de förväntningar på kompetenser som ställs både i de branschspecifika kompetensbeskrivningarna, i Arenes rekommendationer för allmänna kompetenser samt i kursplanen och de faktiska krav som ställs i arbetslivet idag. Om vi ska kunna utexaminera ”unga akademiker med de bästa sociala färdigheterna” (Tanskanen, 2010) är kursen nödvändig.

Erfarenheten vi har fått talar för att den tematik vi behandlar i kursen är så pass ny och annorlunda för de flesta studerande att bekantskapsfasen behöver både tid och utrymme för att mogna till kunskap. Därför är det skäligt att den första kursen i social kompetens ingår i läroplanen som en skild kurs som ger studiepoäng. Inom den första kursen blir den studerande medveten om sin kompetens/inkompetens på området och får en uppfattning om vad som behöver förstärkas och hur de kan utnyttja sin existerande kompetens bättre både i studier och i vardagen.

I följande avsnitt presenterar vi en modell för lärande av social kompetens som utvecklats på basen av våra och de studerandes erfarenheter och befintlig teori.

4.5 EN MODELL FÖR LÄRANDET AV SOCIAL KOMPETENS

På basen av analysen vi genomfört i detta kapitel föreslår vi en modell för lärande av social kompetens. Modellen är tänkt för yrkeshögskolenivå men kunde tillämpas också i andra sammanhang. Modellens ”kronblad” är stoffet, som vi på basen av vår erfarenhet anser vara det som bygger grunden för att en studerande ska kunna ta till sig det som i dagens läge anses vara social kompetens. Modellen kan ses som riktgivande där innehållet påvisar ett minimum av det som bör medtas för att de studerande skall erhålla det som kan anses vara grundnivån för social kompetens.

Gällande innehållet är tanken är att man antingen kan arrangera flere olika på varandra följande kurser utspridda under studietiden, eller arrangera en kurs typ den vi genomfört som följs av mindre helheter integrerade i andra studiehelheter eller kurser. Fördelen med flere kurser kunde tänkas vara att det blir lättare att integrera i en läroplan som förverkligas projektbaserat. Oberoende av hur man väljer att organisera kursstrukturen kräver det nära samarbete mellan alla handledare och lärare.

Hur man än väljer att arrangerar lärandet sker inläringen av social kompetens stegvis så att det tidigare lärda ligger till grund för det nya och kompetensen fördjupas ju högre upp i ”lärandespiraltrappan” i modellen den studerande kommer. Det behövs återkommande återkoppling till det tidigare lärda, till det nya och till projekten och kurserna som den studerande befinner sig i vid en given tidpunkt. Den studerande når nya nivåer av färdigheter, kunskaper och attityder som genom reflektion och insikt blir nya kompetensnivåer. Den nivå vi föreslår är ingalunda uttömmande, utan tvärtom kan man se att det handlar om grundnivån av social kompetens att bygga vidare på genom hela livet. Ur sakkunskapssynvinkel är denna grundnivå nödvändig i och med att den studerande härvid fördjupar insikten om hur han eller hon studerar bäst (genom att utveckla en modell av sig själv som hjälper en att fungera optimalt i livet) och får förbättrad samarbetsförmåga, vilka bägge är odiskutabla förutsättningar för framgångsrika projektbaserade studier.

Figur 2. Modell för lärandet av social kompetens. *Teckenförklaringar:* kommunikationskompetens (KK), social kompetens (SK), emotionell intelligens (EQ).

I den dynamiska modellens mitt finns det centrala det vill säga individen eller "Ägget", som vi har valt att kalla det i kursen. Ägget stärks inifrån under kursernas gång med hjälp av de olika modulerna som vi här föreslår att ska ingå i kurshelheten. I centrum står alltså "Hur fungerar jag själv", "Hur kommunicerar jag med andra" och "Hur är jag en del av systemet". Kurs I: *Uppdatera din sociala kompetens*, är den kurs som vi genomförde och som vi här föreslår att är den grundläggande kursen i helheten som siktar på "akademiker med den bästa sociala kompetensen" och i analysen ovan framgår våra förbättringsförslag och en uppdaterad kursplan och utförandeplan finns som bilaga till artikeln (bilaga 1).

Kurs II: *Fördjupa din sociala kompetens*, är en fortsättning på kurs I där självkännet och kommunikationskunskaper fördjupas. Gällande kommunikationskompetensen föreslår vi fördjupade övningar i kommunikation och övningar i gruppdynamik. Då det gäller självkännet behandlar vi emotionell intelligens och bekantar oss med känslornas uppbyggnad, funktion och användning.

I kurs III: *Ta i bruk din sociala kompetens*, fortsätter kommunikationsövningarna på fördjupad nivå och relateras till pågående projekt i syfte att förbättra kommunikationen mellan läraren, beställaren och gruppmedlemmarna samt att arbeta fram en optimal kommunikationsmodell i denna kontext. Syftet är förutom att förbättra kommunikationsflödet i detta projektarbete att utveckla studerandenas tankefärdighet att kunna ifrågasätta och anpassa sitt kommunikationsmönster i olika sammanhang. Kopplingen till pågående projekt är i det här skedet ytterst viktig och kräver samarbete med de lärare och handledare som administrerar projektet samt med projektets beställare. Gällande självkännet innebär den tredje kursen en integrerande fas. Det som ingått i de tidigare kurserna integreras och tar sig uttryck i en modell av sig själv som vi på detta mer fördjupade plan valt att kalla "Kraftfältet". Som en ny del kommer här begreppet viljan som introduceras visavi funktion, uppbyggnad och den individuella viljeprocessen.

Gällande upplägg, metod och rytmisering anser vi att "Tårtmodellen" fungera bra, oberoende av hur man väljer att organisera och strukturera innehållsdispositionen. Givetvis måste "Tårtmodellen" modifieras beroende på helhetsarrangemanget.

Ramen som omringar innehållet symboliserar kopplingen till projektar-

bete. Såsom vi redan understrukt är denna aspekt ytterst viktig, och bör givetvis anpassas till hur man väljer att organisera helheten. Ifall kurserna i social kompetens arrangeras som separata kurser garanteras att innehållet får den plats som krävs för att en miniminivå av inläring skall ske. Samtidigt är det sannolikt att helheten och kopplingen blir mer lätthanterlig och tydlig i och med att man samplanerar olika kurser till projekthelheter, där någon av kurserna i social kompetens ingår.

Som verktyg använde vi i vår kurs Motivationsprofilen som de studerande redan var bekanta med. Vi föreslår att man använder ett dylikt verktyg då man följer denna kursmodell. Verktöget bör ta upp både kommunikations- och självkännedomaspekt- en och möjliggöra en smidig återkoppling till det tidigare lärda samtidigt som det ger möjlighet till utvidgning. En begreppskarta över kurserna med innehåll finns som bilaga (bilaga 2). Tanken är att modellen är dynamisk och bör relateras till studerandenas utgångsnivå och de projekt som pågår och därför måste alltid en uppskattning av studerandenas nivå på social kompetens (i relation till uppsatta kriterier) göras vid inledning av kurs I.

5. Konklusioner

Genom diskussionen som vi fört i denna artikel har vi genomgående strävat till att svara på de två undersökningsfrågorna:

- 1) Vad skall ingå i lärandet av social kompetens på yrkeshögskolenivå?
- 2) Vilken är den optimala formen för lärandet gällande innehåll och metodval och hur sker kopplingen till projektarbete lämpligast?

Ur denna diskussion konkluderar vi att det är befogat att social kompetens skall ingå som en etablerad del av läroplanen och som en del av den handledning som studerande erbjuds under studietiden. I modellen som vi presenterat visar vi på det som vi anser att bör ingå som centrala delar för lärandet av social kompetens och argumentationen framgår i diskussionen.

För att modellen skall fungera bör den integreras av utbildningsprogrammets personal så att alla handledare och lärare är medvetna om och införstådda i den inläring av sociala kunskaper, färdigheter och attityder som skall ske under studietiden för att den skall ha optimal effekt. Kopplingen mellan kursinnehållet, övriga kurser och arbete i projekt bör göras genomgående från studiernas början till slut, så att det är uppenbart för de studerande att det finns ett samband mellan god social kompetens och framgång i livskarriären.

Frågan vi då ställs inför är givetvis resursfrågan. Varifrån skall tid och finansiering för denna typ av "extra" kurs tas? Då vi uppskattar effekten av lärandet av social kompetens som en funktion av välplanerad kurs/välplanerade kurser och resurser som invärde syns effekten som utvärde i ökad kommunikationskompetens, självkänedom, vilket syns i en optimal individuell bild av självet och leder till större engagemang, högre motivation vilket i sin tur leder till effektivare studier som resulterar bland annat i en studiestig som följer givna rekommendationer. Därutöver har en kurs i social kompetens också indirekta effekter som påverkar studierna eftersom det leder till mera balans i livet och harmoni vilket igen reflekteras på studierna och i arbetet. En central sak som lyfts upp inom ramen för självkänedom är att hitta det egna styrkeområdet eller sin egen "grej" vilket medför meningsfullhet och mindre stress.

$$\begin{aligned}
 &[\text{innehåll, metoder, koppling}] \Rightarrow \text{optimal individuell modell av självet} \\
 &\Rightarrow \text{mera engagemang och motivation} \Rightarrow \begin{cases} \text{effektiva studier} \\ \text{mera balans i livet} \\ \text{harmoni} \end{cases}
 \end{aligned}$$

Figur 3. Formel för effekten av lärande av social kompetens.

Således kan den relevanta resursfrågeställningen egentligen lyda: Vad göra med de resurser som då blir över? Hur mycket går det att spara genom ett effektivt genomfört lärande av social kompetens som en etablerad del av läroplanen.

Slutligen kan här konstateras att det finns tydliga belägg som tyder på en korrelation mellan social kompetens och t.ex. studieprestation. Att så är fallet kan vi givetvis inte påstå enbart på basen av de iakttagelser vi gjort under denna kurs utan hänvisar därutöver till den rikliga källlitteratur vi använt. Dock kunde vi under kursens lopp notera att de studerande som lyckades med sitt individuella modellbyggande och kom i kontakt med t.ex. sin egen motivation, och fördjupade den under kursens gång, antydde om målsättningar med livet generellt, till exempel hur kommer livet att se ut efter avlagd examen. Allmänt taget anses detta generera livsenergi som behövs för studier och andra åtaganden.

5.1 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING

På basen av vår analys och våra konklusioner föreslår vi att fortsatt forskning av följande delområden skulle fördjupa diskussionen och bidra till utveckling av social kompetens som ett etablerat läroområde.

- Att granska hur lärandet av ämnet social kompetens påverkar de studerandes studiestig (motivation och vilja att genomföra studierna på normtid).

UPPDATERA DIN SOCIALA KOMPETENS. EN BERÄTTELSE OM LÄRANDET
AV SOCIAL KOMPETENS I EN YRKESHÖGSKOLA

- Att explicit fästa uppmärksamheten vid hur individens sociala kompetens utvecklas under en kurs i social kompetens och analysera bedömningen på djupet.
- Att med hjälp av de valda stödverktyget som i Novia Raseborg är Motivationsprofilen analysera huruvida det finns en korrelation mellan en viss typs profil och tiden på vilken studierna genomförs.

Abstract in English

This report describes a course in social competence planned and carried out for a group of first year students in the Degree Programme in Information Technology at Novia University of Applied Sciences in spring 2010. The purpose of this report is to demonstrate the need of social competencies (knowledge, skills and attitudes) as an official part of the curriculum in order to ensure that the students achieve good levels of social competence as part of their studies. Furthermore the report presents a model for learning social competencies in for instance a university of applied science.

We start the discussion by reflecting on what social competence stands for in literature and research and derive from different sources a practicable definition. The definition is founded on literature in pedagogy, neurology, human psychology and organizational theory and inspired by this we define social competence as consisting of two separate but highly interrelated parts, namely 1) communication competence, with dialog and shared meaning creation in focus and 2) intrapersonal competence that consists of the ability to introspection and consciousness–raising of the self in action to build a model for how to cope with life in an optimal way.

Our research method draws upon a constructivist paradigm where we choose to enter a learning process with a specific group of students and learn together. Our method is explorative and qualitative. The empirical process follows the principles of action research as we decide on competences to be achieved during the course. The analysis is based on three aspects 1) the contents of the course are analyzed according to the extent of the course 2) the structure and the method chosen is discussed in terms of “rhythmizing” and 3) whether the course can be integrated in project work and in concept creating.

We draw conclusions from our analysis of learning social competence and suggest a model for learning. We can see that most of the participants have gained deeper insights in social competence. Further we can note that the students who succeeded in their individual model building also made connections to life in general.

Based on our experiences we claim that there is need of an explicit course in social

competence for students in order to meet the demands set by the current society and working environments. We can conclude that the group of themes we work with in the course are new and different for most of the participants and that it takes time to digest the knowledge and integrate it. This is the reason we see for offering a separate course in social competence (with credit points). In the model we point out the themes we think are essential for learning social competence.

Källförteckning

- Assagioli, R. (1973). *The Act of Will*. New York: Penguin Books.
- Assagioli, R. (1993). *Psychosynthesis. A Collection of Basic Writings*.
New York: Penguin Arkana.
- Cullberg, J. (2003). *Kris och utveckling*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Dahlqwist, M. (2002). *Social kompetens – en utvecklingsguide*.
Uppsala: Kunskapsföretaget.
- Eriksson, I–L. (2001). *Kaos och Social Kompetens*. Lund: Studentlitteratur
- Eriksson, B. (2007): *Social Interaktion: flöden – positioner – värden*.
Malmö: Liber Ab.
- Frankl, V. (2004). *Man's Search for Meaning. An Introduction to Logotherapy*.
Boston: Beacon and Random House.
- Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligences. The Theory in Practice*.
New York: HarperCollins Publishers L.L.C.
- Goleman, D. (1999). *Känslans intelligens och arbetet Emotionell intelligens och social kompetens i arbetslivet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Hanson, A. (2010). *Salutogent ledarskap – för hälsosam framgång*.
Solna: Fortbildnings Ab.
- Herlitz, G. (2007). *Socialgrammatik. Om social kompetens eller förmågan att umgås med folk*. Uppsala: Uppsala Publishing House.
- Hiiillos, M. (2004). *Personnel managers and crisis situations: emotion–handling strategies*. Swedish School of Economics and Business Administration,
Helsingfors, Yliopistopaino.
- Isokorpi, T. (2006). *Napit vastakkain Ristiriidat, rajat ja ratkaisut*.
Jyväskylä: PS–Kustannus.
- Nilsonne, Å. (2004). *Vem är det som bestämmer i ditt liv? Om medveten närvaro*.
Stockholm: Natur och Kultur.

Persson, S.; Sjödin, L. (2001). *Tänk om: att arbeta med social kompetens i skolan.*

Lund: Studentlitteratur.

Tengblad, S.; Hällsten, F.; Ackerman, C.; Velten, J. (2007). *Medarbetarskap Från ord till handling!* Malmö: Liber.

Tudor-Sandahl, P. (2005). *En given väg.* Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Uppsala Universitets bibliotek, sociologiska fakulteten,

<http://www.uppsalauniversitet.bibliotek.se>

MindandLife, <http://www.mindandlife.org>

(HU) Antti Tanskanen, artikel i Hbl 6.4.2010.

Arenes rekommendationer om allmänna kompetenser och branschspecifika kompetenser.

Bilagor

Kursplan och utförandeplan (bilaga 1).

Begreppskarta över lärandet av social kompetens (bilaga 2).

Bilaga 1: Kursplan

Kod: FV09090

Kursnamn: Uppdatera din sociala kompetens / Upgrade Your Social Competence.

Studiepoäng: 3 sp

Kompetens: (det som studerande skall kunna efter avslutad kurs – lärandemålen –
kunskaper, färdigheter och attityder)

Efter avslutad kurs kan jag

- utnyttja dialogens grunder och nå fram till andra på ett meningsfullt sätt vilket inbegriper att jag kan lyssna aktivt och kommunicera med och utan ord;
- ta den andras perspektiv och beakta och respektera den andras verklighetsuppfattning;
- presentera mig själv på ett sådant sätt som äkta och levande beskriver vem jag är och mina kompetenser.

Efter avslutad kurs har jag börjat fördjupa mig i mina egna kärnkompetenser och värderingar och jag har börjat inse vad som är min ”juttu” och vet hur jag ska omsätta den kunskapen i praktiken.

Undervisningsspråk: Svenska

Ansvarigt program: Ordförande för den pedagogiska ledningsgruppen.

Förkunskaper: Vilja att utvecklas socialt och att lära sig kommunicera bättre.

Anmärkning: Kursen rekommenderas som valfri för alla som i sina studier/arbete träffar andra människor.

UTFÖRANDEPLAN

Kod: FV09090

Kursnamn: Uppdatera din sociala kompetens / Upgrade Your Social Competence.

Studiepoäng: 3 sp

Kompetens: (det som studerande skall kunna efter avslutad kurs – lärandemålen – kunskaper, färdigheter och attityder)

Efter avslutad kurs kan jag

- utnyttja dialogens grunder och nå fram till andra på ett meningsfullt sätt vilket inbegriper att jag kan lyssna aktivt och kommunicera med och utan ord;
- ta den andras perspektiv och beakta och respektera den andras verklighetsuppfattning;
- presentera mig själv på ett sådant sätt som äkta och levande beskriver vem jag är och mina kompetenser.

Efter avslutad kurs har jag börjat fördjupa mig i mina egna kärnkompetenser och värderingar och jag har börjat inse vad som är min ”juttu” och vet hur jag ska omsätta den kunskapen i praktiken.

Undervisningsspråk: Svenska

Ansvarigt program: Ordförande för den pedagogiska ledningsgruppen.

Förkunskaper: Vilja att utvecklas socialt och att lära sig kommunicera bättre.

Anmärkning: Kursen rekommenderas som valfri för alla som i sina studier/arbete träffar andra människor.

Kursnivå: Valfria studier.

Innehåll:

Sociala Kompetens: Uppdelas i denna kurs i två huvudområden, kommunikationskompetens och självkänedom. Dessa två överlappande områden tränar vi på under kursens gång så att du efter att ha genomgått kursen tydligt kan uttrycka vem du är, vad du kan och vad du vill, till din omgivning. Du skall på basen av det vi tränar under kursen sammanställa din CV och skapa en portfolio som på ett äkta och levande sätt beskriver dig.

Kommunikationsområden vi tränar innefattar följande delar:

- Ordlös kommunikation: pacing
- Förmåga att lyssna
- Dialogens grunder
- Att kunna ta perspektiv och visa respekt för den andras verklighetskarta
- Att kunna uttrycka "Ditt Brand" individuellt och i grupp
- Under kursen lopp skall du erhålla grundläggande färdigheter inom alla dessa områden och genom ditt agerande kunna uttrycka dina färdigheter.
- Självkänedom: Områdena vi tränar innefattar följande delar:
- Mina kärnkompetenser
- Mina värderingar & min "juttu".

Arbetsformer:

Förhandsuppgift: Svara på frågorna i enkäten som finns på kursens Moodleplattform (nyckeln är handled).

Vi arbetar processbaserat och under kursens gång har vi olika inläringstillfällen i form av workshoppar (30 h) + individuellt (valfri tid) och/handlett grupparbete (i samband med den första workshoppen), reflektionstillfällen (varav ett fokuserar på måluppställning och ett fungerar som examinationstillfälle) (90 h).

På basen av vad du upplever och producerar under kursens gång skall du:

1. Svara på frågorna i förhandsuppgiften.

2. Skriv en uppsats med rubriken "Jag är..." där du berättar vad du kan och vill göra i livet och vad du just nu tycker att du vill arbeta med och hur du anser att du kan bidra med din insats i sociala sammanhang. Under kursens gång kommer du att ställa upp egna utvecklingsmål och dela med dej till andra i gruppen (ca 5 sidor).
3. Skriv din CV som uttrycker "Ditt Brand".
4. Utveckla ett kompetenskoncept på gruppnivå som går att sälja till potentiella uppdragsgivare. Alternativ A) Relatera till ett riktigt projekt som ni deltar/har deltagit i och utgå från det då ni utvecklar ert kompetenskoncept. Alternativ B) Utveckla ett nytt funktionsdugligt koncept som ni vill använda i t.ex. projektarbete.
5. I grupp uttrycka Ditt brand i relation till kompetenskonceptet, som en del av gruppen, och på ett levande sätt förmedla det till omgivningen (de andra kursdeltagarna).
6. Skriv ett referat över kurslitteraturen (2 sidor per bok/artikel).
7. Efter varje workshop skall du skriva en kort reflektion (1–2 sidor) där du sammanställer dina tankar om det som vi tränat på.
8. Olika andra uppgifter i anslutning till workshopparna.

Examination:

Ett reflektionstillfälle. Kursbedömningen på skalan 1–5 görs på basen av hur engagerad du är och hur du i dina uppgifter lyckas beskriva dina insikter.

Huvudkriteriet för bedömningen är engagemang (viljan att utveckla sina sociala färdigheter i relation till det egna utgångsläget) och engagemanget mäts på basen av:

- Närvaron (fysisk närvaro i workshopparna 100% / mental);
- Uppgifterna (diskussionens art, upplägget);
- Målinriktningen (gällande de egna utvecklingsmålen);
- Hur du vid examinationstillfället uttrycker dina insikter och det du lärt dej under kursen gång.

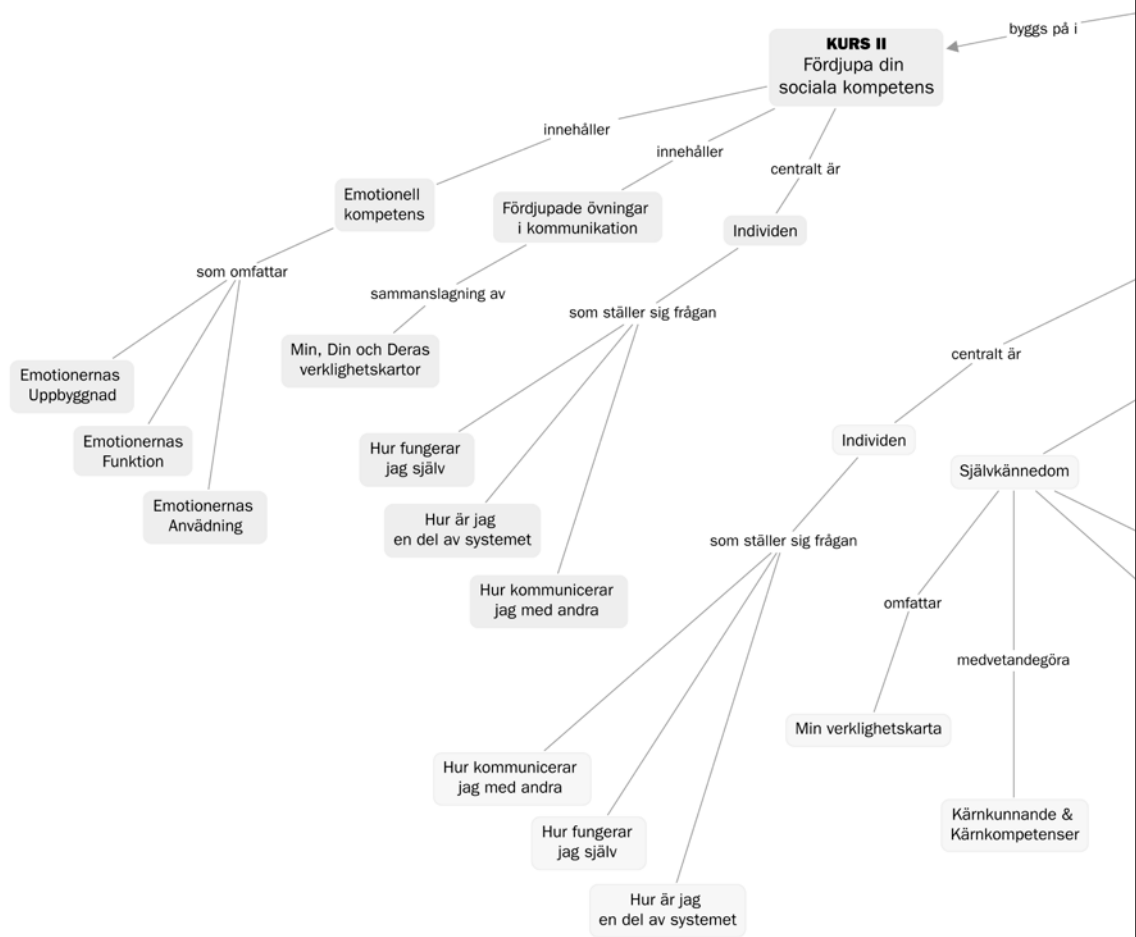
Litteratur:

- Mia Törnblom: *Självkänsla nu*
- Antoine de Saint-Exupéry: *Lille prinsen*
- Charlotte Simonsson: *Nå fram till medarbetarna*
- Gillis Herlitz: *Social grammatik*

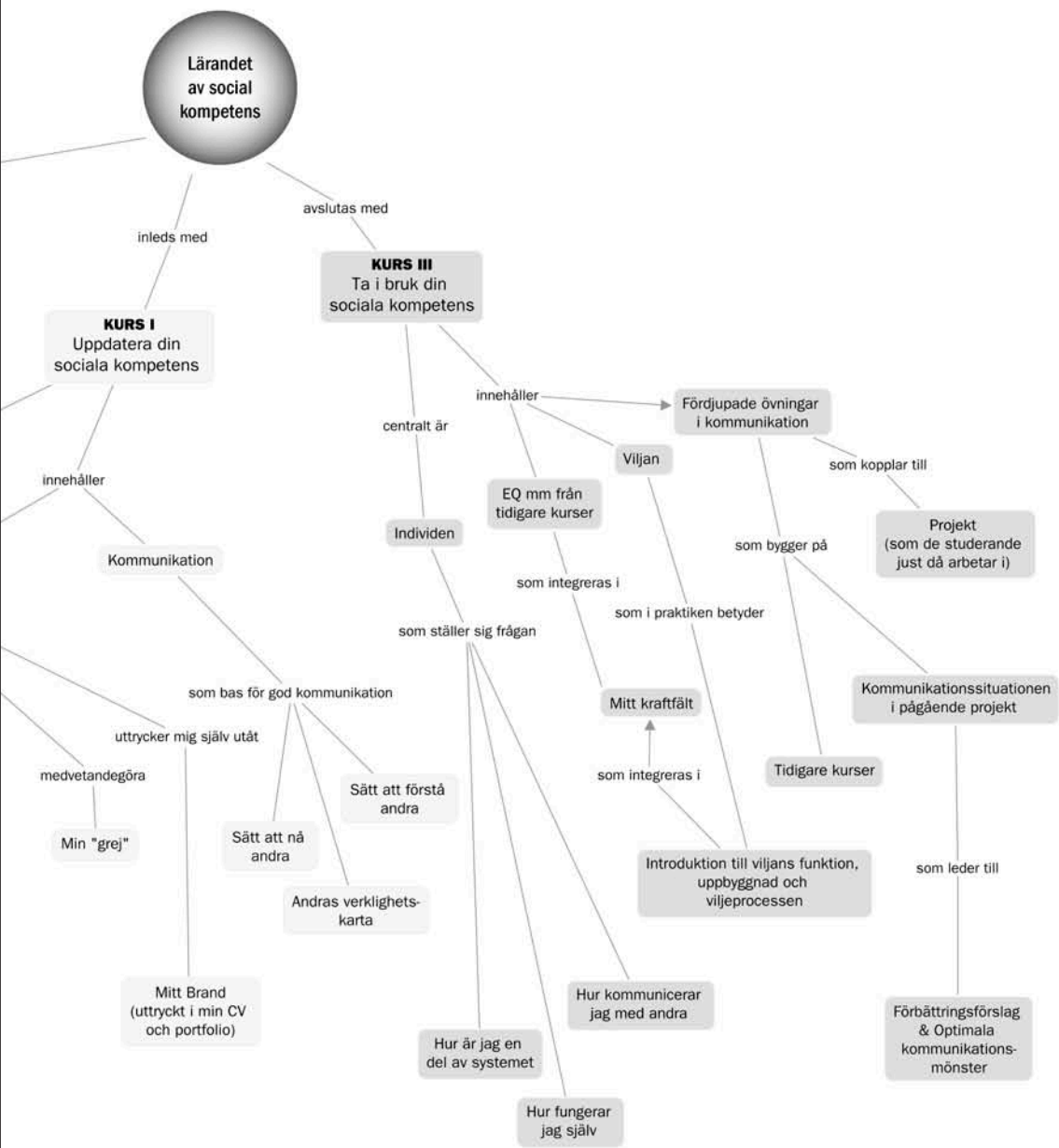
Ansvarig lärare:

- Helena Liewendahl, helena.liewendahl@novia.fi
- Nina Hillo, nina.hillo@novia.fi

Bilaga 2: Begreppskarta över lärandet av social kompetens

UPPDATERA DIN SOCIALA KOMPETENS. EN BERÄTTELSE OM LÄRANDET AV SOCIAL KOMPETENS I EN YRKESHÖGSKOLA

Om Novia

Yrkeshögskolan Novia har ca 3500 studerande och personalstyrkan uppgår till ca 390 personer. Novia är den största svenskspråkiga yrkeshögskolan i Finland som har examensinriktad ungdoms- och vuxenutbildning, utbildning som leder till högre yrkeshögskoleexamen samt fortbildning och specialiseringsutbildning.

Novia har utbildningsverksamhet i Vasa, Esbo, Helsingfors, Jakobstad, Nykarleby, Raseborg och Åbo.

Yrkeshögskolan Novia är en internationell yrkeshögskola, via samarbetsavtal utomlands och internationalisering på hemmaplan.

Novias styrka ligger i närvaron och nätverket i hela Svenskfinland.

Novia representerar med sitt breda utbildningsutbud de flesta samhällssektorer. Det är få organisationer som kan uppvisa en sådan kompetensmässig och geografisk täckning. Högklassiga och moderna utbildningsprogram ger studerande en bra plattform för sina framtida yrkeskarriärer.

Yrkeshögskolan Novia, Fabriksgatan 1, 65100 Vasa, Finland

Tfn +358 (0)6 328 5000 (växel), fax +358 (0)6 328 5110

Ansökningsbyrån, PB 6, 65201 Vasa, Finland

Tfn +358 (0)6 328 5555, fax +358 (0)6 328 5117

ansokningsbyran@novia.fi

www.novia.fi

Upgrade Your Social Competence—A Learning Story describes a course in social competence planned and carried out for a group of first year students in the Degree Programme in Information Technology at Novia University of Applied Sciences in spring 2010. The purpose of this report is to demonstrate the need of social competencies (knowledge, skills and attitudes) as an official part of the curriculum in order to ensure that the students achieve good levels of social competence as part of their studies. Furthermore the report presents a model for learning social competencies in for instance a university of applied science. We start the discussion by reflecting on what social competence stands for in literature and research and derive from different sources a practicable definition. The research method draws upon a constructivist paradigm where we choose to enter a learning process with a specific group of students and learn together. Based on experiences we claim that there is need of an explicit course in social competence for students in order to meet the demands set by the current society and working environments—the reason for offering a separate course in social competence. Our model points out the themes we think are essential for learning social competence.

Leverage from
the EU
2007–2013

ISSN: 1799-4179

ISBN (digital): 978-952-5839-20-3

NOVIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES